

Aage Jørgensen: *Nærved og næsten. Danske Nobelpristabere fra Brandes til Blixen – en dokumentation*. Århus: Aarhus Universitetsforlag 2009. 287 s. ISBN 978 87 7934 518 8.

Det är lätt att i hastigheten ta fel på en bokstav i underrubriken till Aage Jørgensens bok om tretton danskar som *inte* fick Nobelpriset: med ett g i stället för ett b blir innebörden den motsatta. Det gjorde Aarhus Universitetsforlag lite slarvigt på sin hemsida, fast det väl är rättat nu. Det handlar alltså inte om de tretton danskar som tagit emot ett Nobelpris. Om dem finns redan en bok på samma förlag, *Nabo til Nobel. Historien om tretten danske Nobelpriser*, redigerad av Henry och Keld Nielsen 2001, med bidrag av bland andra Aage Jørgensen som skrev om 1944 års litteraturpris till

Johannes V. Jensen. Det delade priset 1917 till Henrik Pontoppidan och den förtyskade Karl Gjellerup (om inte Jakob Knudsen råkat dö olägligt hade snarare han fått det) behandlades av Claus Jensen. Boken är slutsåld från förlaget, men man passade på att samtidigt ge ut en engelsk version som fortfarande finns på lager - titelns alliteration behöll man: *Neighbouring Nobel*.

I sin nya bok uppehåller sig den lärde litteraturvetaren Aage Jørgensen, dessutom en av Danmarks främsta bibliografer och välkänd i dessa spalter, i stället vid tretton danskar som föreslagits till Nobelpriset i litteratur men som aldrig fick det, taberne, de arma förlorarna. Den fyndiga boktiteln syftar på ordspråket Nærved og næsten slår ingen mand af hesten” – “motsvarande svenska talesätt är “Nära skjuter ingen hare”. De båda mest betydande namnen som han tar upp har det redan skrivits en hel del om, Georg Brandes vars ständigt återkommande kandidatur Carl Fehrman kommenterat, och Karen Blixen som Kjell Espmark var snabb att på själva femtioårsdagen, så snart sekretessen kunde hävas, skriva en intressant understreckare om, i Svenska Dagbladet den 2 januari 2010, med ännu fler detaljer än Aage Jørgensens kunnat få med.

Det var mycket nära ögat flera gånger på femtiotalet att hon fått priset. Många var säkra på att det skulle finna vägen till Rungstedlund 1959, och en rapportör med försänkningar i kungahuset var oförsiktig nog att ge henne ett positivt förhandsbesked när det i stället gick till Salvatore Quasimodo – “è subito sera”, minns man något mer av honom än den diktraden? I efterhandsperspektiv kan man nog tycka att Eyvind Johnson som drev på priset till sicilianaren för att åstadkomma bättre geografisk spridning i stället och med större rätt kunde unnat den dubbelspråkiga Karen Blixen det. Hon var ju minst lika känd och uppburan utanför Norden som den engelskspråkiga Isak Dinesen, och i

en helt annan klass än senare pristagare som t.ex. Toni Morrison eller Elfriede Jelinek.

Den radikale Georg Brandes fördes fram i allt tretton gånger, bland annat ivrade Selma Lagerlöf för att han skulle få priset. Hon hade all anledning att vara honom tacksam efter hans strålande recension av debutromanen *Gösta Berlings saga*, den öppnade många dörrar för henne. Men motståndet i Svenska Akademien var hårdnackat, farmför allt från den mäktige ständige sekreteraren Carl David af Wirsén. När andra argument tröt ansåg man plötsligt att priset borde förbehållas skönlitterära författare vilket inte hindrat historiker som Theodor Mommsen och Winston Churchill eller filosofer som Bertrand Russell (vars enda novellsamling *The Devil in the Suburbs* är rolig läsning) att få det. Och efter Wirséns bortgång var Fredrik Böök lika ivrig att sätta käpp i hjulet för Brandes, understödd av sin reaktionäre danske kritikerkollega Harald Nielsen (båda var välvilliga gentemot nazismen).

Andra namn som föreslagits under årens lopp har varit lyrikern Valdemar Rørdam som blev hemmanazist, symbolisten Johannes Jørgensen, med helgonbiografier som tungt vägande merit – han kände sig mycket väl tillrätta både i Siena och i den heliga Birgittas Vadstena – och den bornholmske Martin Andersen Nexø vars kommunistiska sympatier möjligen låg honom i fatet, fast det senare inte hindrat Pablo Neruda, Dario Fo eller José Saramago från att få det. Filosofen Harald Høffding och religionshistorikern Vilhelm Grønbech (mot slutet av sitt liv gift med Honorine Hermelin från Fogelstad-kretsen) var på tapeten flera gånger, liksom kulturhistorikern Troels-Lund (han kunde gott ha fått det, för sin formidabla krönika *Dagligt liv i Norden*).

Riktigt intressant är det att läsa det långa kapitlet om lyrikern och dramatikern Ernst von der Recke som länge hade många ivriga förespråkare, framför allt Wirsén som i honom såg en idealisk representant för Nobel-testamentets dunkla ordande om idealism

(men matematikern Gustaf Mittag-Leffler som kände Alfred Nobel hävdade att den idealismen snarast var liktydig med anarkism). Recke, en gång uppburen för sina pasticherande riddarromantiska pjäser, är knappast ens nämnd i nutida danska litteraturöversikter, och när Hakon Stangerup tog upp honom i Politikens danska litteraturhistoria var det bara för att visa hur fånig denne tungfotade skolmästare i taktfötter var när han angrep den metriska förnyelsen hos Holger Drachman, också han föreslagen till ett Nobelpris.

Polarforskaren Knud Rasmussen och lyrikern Jeppe Aakjær är de sista av bokens tretton tabere. I sitt efterord nämner Aage Jørgensen att femtioårsgränsen hindrat honom att närmare redogöra för Knuth Becker, färingen William Heinesen, Albert Dam, Villy Sørensen och Inger Christensen som alla finns på listan över de danska författare som föreslagits till Nobelpriset i litteratur men vars näsor det gick förbi. Vem mer dyker upp när Aage Jørgensen i framtiden drar upp en ny fångst med sin notvarp i Nobelarkivet? Ännu är det inte för sent att låta priset gå till den oerhört produktive och mångsidige titanen Klaus Rifbjerg.

Ivo Holmqvist, Auckland, New Zealand